

Motion till riksdagen

1988/89:A223

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Kvinnors arbetsmiljö

Varannan anställd är kvinna. Under efterkrigstiden, framför allt under 60- och 70-talen ökade kvinnornas förvärvsintensitet markant. Det är kvinnorna som bär upp den gemensamma sektorn – i äldreomsorg, barnomsorg, sjukvård, hemtjänst och lokalvård dominerar kvinnorna. Men kvinnorna finns också i industrin, framför allt bland det som kallas "lättare" industriarbeten, men som i verkligheten innebär mycket svåra påfrestningar för kroppen. Kvinnorna arbetar inom administration och kontor, där bildskärmsarbetet ökar snabbt, och i handeln som t ex kassörskor.

Det är framför allt kvinnor som utgör arbetarklassen i dag. Deras arbete är ofta lågt värderat i status och lönemässigt, fastän det i vårt allmänna medvetande hör till det mest angelägna och uppskattade i samhället. Många gånger är också arbetsmiljö och arbetsförhållanden i övrigt bristfälliga och skadliga. Det är definitivt inte fråga om kvarstående problem från en i stort sett svunnen tid. Skador och sjukdomar orsakade av arbetet ökar i omfattning.

Industrin

50% av de privatanställda LO-kvinnorna har ensidiga arbeten. Om man betänker att ett monteringsarbete som år 1940 hade en arbetscykel på 6 timmar i dag är nere i 2 minuter, så är det lätt att inse att många arbeten har blivit mycket ensidiga. När kvinnor arbetar inom industrin, är det just dessa ensidiga arbeten, där samma rörelsemoment ständigt upprepas, som blir deras. Ibland har t o m en s.k. anpassning till kvinnorna bidragit till detta. Traditionellt "manliga" beståndsdelar i arbetet, som underhåll och reparation av maskiner och fordon har lagts över på särskild servicepersonal, och naturliga möjligheter till omväxling har därmed försvunnit.

74% av anmälda arbetssjukdomar hos kvinnor är belastningsskador. Det beror inte på att kvinnor har vekare kroppsbyggnad än män, det beror på att det i högre grad är kvinnor som gör de mest monotona och återupprepande arbetena.

När kvinnor börjar arbeta i traditionellt manliga jobb hävdas det ofta att tunga arbeten är olämpliga för de svagare kvinnorna. I själva verket innebär många av hävd kvinnliga sysselsättningar, t.ex. vårdbiträdet eller lokalvårdarens, tyngre kroppsarbete än de manliga jobben. Det är alltså ett argument som baseras på fördomar och inte på verklighet. Dessutom är det så att medan de traditionellt manliga tunga jobben rationaliserats och underlättats

med ny teknologi, så är kvinnors tunga arbeten fortfarande till största delen manuella.

Ackordsarbetare är mer utsatta än andra för belastningsskador. Ackordsarbete måste därför förbjudas, och fackligt förtroendevalda måste få större möjligheter att stoppa farliga arbeten.

Den gemensamma sektorn

Att vårda sina medmänniskor borde vara det högst värderade arbetet av alla. Men i vårt samhälle är det tvärtom. För lite personal, brist på vikarier och dåliga arbetstider skapar orimliga arbetsmiljöer med både fysisk och psykisk stress. Många och tunga lyft är en viktig del av problematiken. Inom vården liksom på andra håll går det inte att isolera arbetsmiljön från frågor om arbetets organisering. Arbetsmiljöerna i den gemensamma sektorn blir inte acceptabla förrän det anställs tillräckligt många och arbetstiderna blir bättre. Det gäller även barnomsorg och äldreomsorg. Inom hemtjänsten ökar arbetsmiljöproblemen i takt med att allt fler äldre bor hemma längre och i takt med att hemsjukvården ökar. Hemtjänstarbetet blir tyngre. I hemmen finns inte utrustning för t.ex. att lyfta människor.

Kommuner och landsting måste få mer resurser till att förbättra arbetsförhållanden och arbetsmiljöer. En viktig arbetsmiljöåtgärd är att påbörja genomförandet av 6-timmarsdagen med bibehållen lön genom att börja med de tyngsta arbetena inom den gemensamma sektorn.

Kontor

Utvecklingen inom kontorsarbetet är ett tydligt exempel på hur ny teknologi skapat nya arbetsmiljöproblem trots de arbetsrättsreformer som genomförts i samhället, vilket visar att dessa är helt otillräckliga. Bildskärmsarbetet har medfört många problem. Arbetet har även här blivit ensidigt med arbetsställningar och upprepade rörelser som ger upphov till skador och sjukdomar och med befarade eller konstaterade skador av bildskärmen i sig.

Craven på ordentliga analyser innan ny teknik och nya metoder införs måste skärpas.

Andra områden

Kvinnor utsätts för dåliga arbetsmiljöer även i många andra branscher: *lokalvård*, *restaurang* och *handel* är några exempel. Handeln är också en bransch där arbetet blivit mer uppstyckat och enahanda. En kassörska i ett snabbköp får göra en oerhörd mängd små lyft under dagen. Hon sitter dessutom ofta i drag från ytterdörrar.

För kvinnor i alla branscher gäller fortfarande att arbetsmiljöeffekter på kvinnan och barnet under graviditet inte är tillräckligt beaktade. För att inte tala om så specifika kvinnoproblem som menstruationsstörningar med svåra smärtor och blödningar som följd. Det är fortfarande ett tabubelagt område, där sambanden mellan störningar och brister i arbetsmiljö och arbetsförhållanden inte är beaktade.

Tillsättandet av arbetsmiljökommissionen är ett utdelande av underbetyg åt den lagstiftning och de samhälleliga styrorgan som finns när det gäller arbetsmiljö. Följdfrågan blir: hur skall lagstiftningen och tillsynen skärpas för att bli ett stöd i kampen för bättre arbetsmiljöer? Det handlar i grunden om makten på arbetsplatserna.

Både män och kvinnor tvingas i vårt land, som säger sig vara ett föredöme bland välfärdssstater, arbeta i skadliga arbetsmiljöer och under förhållanden som är dåliga. Det behövs krafttag när det gäller arbetsmiljön för alla. Ändå är det viktigt att särskilt ta upp kvinnornas problem, därför att regeringen inför arbetet i arbetsmiljökommissionen har satt en begränsning. Man ska ta upp de 400 000 sämsta jobben. Men vilka är de sämsta? Att upprepa samma i och för sig lätta rörelse hundratals gånger på en dag kan vara mer skadligt än att gör några tunga lyft. Med traditionella värderingar av tungt och lätt arbete är det stor risk att kvinnornas arbetsmiljöproblem ställs åt sidan.

Ett exempel på hur kvinnors arbetsmiljöproblematik nedvärderas är bedömningen av belastningsskador, som ju i hög grad drabbar kvinnor, hos försäkringskassorna. Först efter många års facklig kamp, med överklaganden och långa processer har bedömningarna ändrats. Men över 20 000 människor fick sina arbetsskador bortdömda innan praxis ändrades, och de har inte fått nya prövningar. Och fortfarande finns det uppenbara arbetsskador som inte bedöms som sådana, t ex handledsskador. Det är också framför allt kvinnorna som drabbas av de nya arbetsmiljöproblemen, t ex vid bildskärmsarbete.

Egentligen behövs det inte fler utredningar och arbetsgrupper. Det är inte bristande kunskaper som gör att vi har så många dåliga arbetsmiljöer. Det behövs ingen forskning för att förstå att ackordsarbete är skadligt. Det är en självklarhet. Vad som behövs är makten att genomdriva förändringar när vinstkraven sätter stopp, eller produktivitetsutvecklingen som man säger hos kommuner och landsting.

Det behövs:

- Större befogenheter för fackligt förtroendevalda att stoppa farliga arbeten
- Hårdare straff för brott mot arbetsmiljölagstiftning
- Ackordens avskaffande
- 6-timmarsdag med bibehållen lön, tunga vårdarbeten först
- Resursförstärkning till kommuner och landsting för att anställa fler i vård och människoomsorg

Dessa krav har vpk ställt i olika motioner till årets riksmöte. I denna motion begränsar vi därför kraven till att omfatta den nyligen tillsatta arbetsmiljökommissionen. Med tanke på kvinnors speciella problematik när det gäller arbetsmiljö föreslår vi att regeringen utfärdar tilläggsdirektiv till arbetsmiljökommissionen.

Hemställan

Mot. 1988/89

A223

Mot bakgrund av det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att arbetsmiljökommissionen ges tilläggsdirektiv om att särskilt uppmärksamma kvinnors arbetsmiljöproblematik.

Stockholm den 23 januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Annika Åhnberg (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

